YENİDEN ŞAHLANAN PAZAR IRAK

Bundan tam 7 yıl önce başlayan savaş nedeniyle neredeyse yerle bir olan Irak, bugün **küllerinin üstünde yükselen bir ekonomik tablo** çiziyor. Güney komşumuz Irak, hızla artan petrol gelirini altyapı yatırımlarına ve ithalata yönlendiriyor. Büyüme hızı % 6 civarında olan Irak'ın nüfusunun % 75'ini Araplar, % 15'ini Kürtler ve % 10'unu da Türkmen ve Asurlular oluşturuyor.

Ekonomik Göstergeler				
	2007	2008	2009	2010
Kişi Başı Gelir GSYİH (Dolar)	3.470	3.744	3.897	4.056
Nominal GSYİH (Milyar $)	62.338	84.719	74.424	88.944
Büyüme (%)	1.5	7.8	5.8	6.2
Enflasyon (%)	30.7	2.8	3.5	6.1
Bütçe Dengesi (%)	11.7	13.3	-17.7	-6.8
Cari Hesap Dengesi (Milyar $)	4.9	14.1	-3.2	-0.6
Dış Borç (Milyar dolar)	102.3	67.7	50.3	52.1

Irak'ın başlıca gelir kaynaklarını zengin petrol, doğal gaz, fosfat ve sülfür yatakları oluşturuyor. Başlıca tarım ürünleri ise buğday, arpa, pirinç ve hurma. Ancak üretim talebi karşılayamadığından gıda ürünlerinin % 65'i ithalat yoluyla karşılanıyor. Tarım sektörünün yanı sıra Irak'ta işlenmiş gıda sektörü de gelişmeye açık. Siyasi ve ekonomik istikrarın sağlanmasına paralel olarak yaşam standartlarının da yükselmesi söz konusu olduğunda Irak'ta işlenmiş ve yüksek proteinli gıdalara olan talep de artacak.

Irak'ta inşaat ve taahhüt sektörü hızlı bir büyüme dönemine girmiş bulunuyor. Günümüz şartlarına uymayan ya da tahrip edilmiş yapılar yeniden inşa ediliyor. Dolayısıyla inşaat işleri ve inşaat malzemeleri pazarı gelişme gösteriyor. Cam, çelik, çimento tuğla ve mermer sektörleri canlı, inşaat girdilerine sınırsız ihtiyaç nedeniyle pazar her geçen gün büyüyor. Sadece Basra'da 44 bin 700 adet yeni konut yapımı ve 9 bin konutun da yenilenmesi söz konusu olduğundan inşaat sektörünün yükselişini anlatmaya gerek yok. Irak hükümetinin öncelik verdiği alanlar arasında yol ve demir yolu inşaatı, elektrik üretimi, liman rehabilitasyonu, su ve kanalizasyon arıtma tesislerinin inşası ve rehabilitasyonu, okul, hastane gibi sosyal tesisler de bulunuyor.

Irak ham petrol, doğal gaz, radyoaktif kimyasal elementler, taş kömürü ve briketleri, ham deri, kükürdün yanı sıra tarımsal ürünlerden hurma, incir, ananas, guava armudu, mango, avokado gibi tarımsal ürünleri de ihraç ediyor.

Irak ile ticaretin en önemli unsurlarından birini teşkil eden ulaştırma sektörü, özellikle Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi için can damarı niteliği taşıyor. Söz konusu sektörün yarattığı katma değer ve istihdam, bölgenin refahı, güvenliği ve sosyal yapısı açısından hayati bir öneme sahip.

Irak'ta bankacılık sektöründe son dönemde yapılan reformlar, genelde ulusal çapta elektronik para ağı kurmak, özel bankacılığı geliştirmek ve devlet bankalarını yeniden yapılandırmak üzerinde odaklanmış görünüyor.

YATIRIMLAR AÇISINDAN IRAK

Yatırımcı çağıran ve yatırım malları ithalatına odaklanan Irak'taki yatırım sahaları inşaat, enerji, iletişim, tarım makineleri ve teknolojileri, sağlık ve ulaştırma sektörleri büyük gelişme gösteriyor ve bu alanlara ya-

Hazırlayan: Gülder DEMİR

tırım yapan girişimciler için de büyük fırsatlar sunuyor. Projelendirilmiş ihale aşamasında olan 750 yatırımın tutarı yaklaşık 600 milyar doları geçiyor.

Irak'ta yabancı sermayeli yatırımlar 10-15 yıl vergiden ve gümrük vergisinden muaf tutuluyor. Yatırımları eyaletler kapsamında bölgesel yatırım komisyonları yönetiyor.

İnşaatla ilgili malzemelerin üretimi için Irak hükümeti devlet-özel sektör ortaklığı kapsamında devlet kuruluşlarıyla işbirliği yapacak özel yatırımcıları çağırıyor. Ülkede 50 yıllığına toprak kiralanmasına da izin veriliyor.

TÜRKİYE İLE IRAK TİCARETİ

Irak'taki savaş ve ardından yaşanan güvenlik sıkıntısı nedeniyle sadece Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki bazı girişimcilerin "yaşam tehlikesi" dâhil büyük riskleri göze alarak bu ülkeyle küçük çapta yaptığı ticaret, sona eren savaşın ardından her geçen gün büyüyor. Irak ile 2003 yılında 940 milyon dolar olan dış ticaret hacmimiz 2009 yılında 6 milyar dolar seviyesini aşarken, bu performans Irak'ın, Türkiye'nin en fazla ihracat yaptığı ülkeler arasında beşinci sıraya yükselmesini sağladı.

Yabancı şirketlerin büyük çoğunluğu Irak pazarına daha güvenli olduğu için kuzeydeki Erbil kentinde açtıkları temsilcilikler üzerinden ulaşırken, Irak kuzeyindeki bini aşkın yabancı şirketin yarısından fazlasını Türk şirketleri oluşturuyor. Burada inşaat başta olmak üzere 600'ü aşkın Türk firması faaliyet gösterirken, Irak'ın kuzeyine giderek burada iş yeri açan veya buradaki şirketlerinde çalışan Türklerin sayısının 15 bini aştığı biliniyor.

Türk firmalarının şubelerinin sayısındaki artışın yanı sıra, yörede satışa sunulan ürünlerin yaklaşık % 70'ini Türk malları oluşturuyor. Mendilden diş macununa kadar binlerce Türk ürünü, Kuzey Irak'taki iş yerlerinde satışa sunulurken, ürünlerin kalitesinin yüksekliği nedeniyle Iraklılar bu ürünlere büyük ilgi gösteriyor. Türk ürünlerini "orijinal" olarak nitelendiren Iraklılar, zorunlu kalmadıkça Türk ürünleri dışındaki malları satın almıyor.

KUZEY IRAK PAZARI TÜRKLERİN

Kuzey Irak pazarının petrol ağırlıklı üretime dayanması nedeniyle her sektörden yatırıma açık bir pazar görüntüsü veriyor. Kuzey Irak pazarında, artan petrol gelirinin 150 milyar dolarlık bir yatırım bütçesi oluşturması nedeniyle büyük bir canlılık yaşanıyor. Bölge hemen hemen bütün ihtiyaçlarını ithalat yoluyla karşılıyor. Iraklı iş adamları gerek ithalatta, gerekse iş yaptırma anlamında kalite nedeniyle Türkiye'yi tercih ediyor. Kuzey Irak pazarına % 4 gümrük vergisiyle bütün ürünler giriyor ve bölgede herhangi başka bir vergi uygulaması bulunmuyor.

DEİK TÜRK-IRAK İŞ KONSEYİ BAŞKANI **ERCÜMENT AKSOY:**

“Irak ile ticari ilişkilerde daha yolun başındayız”

DEİK Türk-Irak İş Konsey Başkanı Ercüment Aksoy, dış politikada yaşanan olumlu havanın, “komşularla sıfır sorun” yaklaşımının Türk yatırımcıları açısından Irak pazarındaki olumsuzlukları ortadan kaldırdığına işaret ederek, Irak’ta yatırım yapmak isteyenler için de önemli bir konuya dikkat çekti. Irak’ta yatırım ortaklığı için hiçbir koşulun bulunmadığını, tek şartın teknolojik yenileme yatırımı olduğunu söyleyen Aksoy, “Her türlü ortaklığa açıklar. Ortaklık payı, süresi tamamen size ve masada anlaşmanıza bağlı. İstediğiniz şekilde ortaklık gerçekleştirmeniz mümkün. Yüzde 1 payla da, yüzde 99 payla da ortaklık kurabilirsiniz. İsterseniz tüm fabrika yerine fabrikanın tek bir üretim tesisine bile ortak olabilirsiniz” dedi. Irak’ın kuzeyinin Türkiye’yi Avrupa’ya açılan kapı olarak gördüğünü vurgulayan Aksoy, “Irak’ın kuzeyi de aynı zamanda bizim Irak’ın geneline ve Ortadoğu’ya açılan kapımızdır” dedi.

Türkiye ile Irak arasındaki ticaret hacminin 5 milyar doları geçtiğini anlatan DEİK Türk-Irak İş Konseyi Başkanı Ercüment Aksoy “Bu rakam yeterli değil. Daha yolun başındayız” diyerek, Türkiye, Ürdün, Lübnan ve Suriye arasında imzalanan serbest ticaret anlaşmasına Irak’ın da katılacağını, “O zaman **iki ülke arasındaki ticaret patlayacak”** dedi.

Irak’ın Ortadoğu ülkeleri içinde ticari anlamda önemi nedir?

Şöyle bir çevremize baktığınızda Ortadoğu’da doğal gazı ve petrolü olan bir İran, bir de Irak var. Irak toprakları Basra’sından Musul’una kadar doğal gaz dolu. 27 yıldır Irak’tayım başıma hiçbir zaman bir husumet gelmedi. Ben onları kardeş bildim, onlar da beni kardeş bildi. Türkiye Cumhuriyeti tarihine baktığınızda da Irak bizim için Ortadoğu’da savaşmadığımız, hiçbir zaman sorun yaşamadığımız bir toplum. Saddam zamanı politik hayatta bazı problem yaşandı ki rakamlar da bunu destekliyor. Irak ile Türkiye arasında ticaretin en fazla olduğu yıl 2001 yılıdır ve ihracatımız 1 milyar 250 milyon dolar oldu. Geçen sene 5.2 milyar dolar ihracat yaptık. Demek ki ticari ilişkilerde ya devlet durdurması ya da devlet desteği gerekiyor. 1. Körfez Savaşı’ndan sonra 1991’den 2003’e kadar olan ambargo döneminde maddi açıdan, terörün gelişmesi açısından, hem kentleşme açısından, hayvancılığın bitmesi açısından Türkiye her türlü negatif etkinin altına girmiş, bunlara katlanmış ve çok da zarar etmişizdir. DEİK olarak bunun araştırmasını o zaman yaptırmıştık. O nedenle Irak’taki ekonomik ve siyasi düzen Türkiye’yi pozitif etkileyecektir. Ortadoğu’da en hızlı nüfus artış hızına sahip ülke Irak’tır. Irak’ın nüfusunun 2025 yılında 40 ve 2040 yılında da 50 milyona ulaşması beklenmektedir. Savaş ve yaptırımlarla geçen yılların ardından artık Irak’ta yaşam standardı hızla yükselmekte, buna bağlı olarak da et, balık ve işlenmiş gıdalara olan talep artmakta. Bütün bunlarla Irak’ı ele aldığınızda Türkiye açısından önemi söze gerek bırakmamakta. Irak ile altını çizerek söylüyorum her türlü alanda ticaret yapmak mümkün.

Irak’ta Türk yatırımlarında bir artış gözleniyor mu?

ABD’nin bölgeden çekilme sürecinin hızlanması ile Irak’a yatırım yapan Türk girişimcilerinin sayısında artış olduğunu görüyoruz. Sadece son üç ay içinde finans, inşaat, tekstil ve perakende başta olmak üzere onlarca sektörden yüze yakın firma Irak’a yatırım

>> DEİK Türk-Irak İş Konseyi Başkanı Ercüment Aksoy, Ara Güler, Coşkun Aral ve Okan Bayülgen tarafından Irak'ta bir belgesel çalışması yapılacağını açıklayarak DEİK'in sosyal-kültürel ağırlıklı projelere de önem verdiğini belirtti.

yaptı. Irak'ın resmi verilerine göre ülkede faaliyet gösteren yerleşik Türk firmalarının sayısı şimdiden 800'ün üzerine çıktı. Daha önce Irak'ın kuzeyiyle ticaretimiz sıkıntılı şekilde yapılıyordu. Çünkü bankacılık sistemi yoktu. Türk banklarının şubeleri bulunmuyordu. Çantayla para götürülüp getiriliyordu ama artık bazı özel Türk bankaları Erbil'de şube açtı. Ziraat, İş ve Vakıfbank şube açıyor. Bunlar çok olumlu gelişmeler. Irak'taki durum her geçen gün daha iyi hale geliyor. Irak'taki zenginleşme ticaret hacmimizin daha da büyümesini sağlayacak. Şartlar biraz daha olgunlaşsın, ticaret hacmi 15 milyar doları aşar. Bunun için öncelikle Habur Sınır Kapısı'nın kapasitesinin geliştirilmesi lazım. Orada özellikle küçük ticaret için günlük giriş ve çıkışlar yoğunluğa neden oluyor. Bunun için orada ikinci bir sınır kapısına ihtiyaç var. Bu gerçekleşirse ihracatımız kısa sürede iki katına çıkar.

Irak'ta Türk firmaları perakende ile sınırlı kalmıyor, üretime yönelik yatırımlarda da dikkat çekiyor. Bu firmalar sadece Kuzey Irak ile sınırlı kalmamakta, daha da aşağıya Bağdat'a, Basra'ya da yatırım yapmaktalar. Özellikle büyük firmalar yatırım planlarına Irak'ı kattılar. 9 milyon nüfusa sahip Bağdat'ta AVM, sosyal alanlara yönelik yatırımlar düşünülüyor. Enerji ve tekstilde büyük bir fırsat var. Tekstil alanında ithalatın yoğun olduğu Irak'ta devlet ile birlikte kamuya ait yatırımların yenilenmesi ve yeni yatırımlar konuşuluyor.

Irak'ın yeniden inşasında büyük rol üstlenen ve sadece iki günde 21 milyar dolarlık iş alan Türk müteahhitlik firmaları pazarın en önemli oyuncuları oldu. Irak'taki inşaat işlerinin % 80'ini Türk müteahhitlik sektörü gerçekleştiriyor. Müteahhitlik işlerinin toplam tutarının 100 milyar dolara çıkması bekleniyor. Son olarak bir Türk inşaat şirketi, Irak'ta 50 bin kişilik stat yatırımını yapmak üzere anlaştı.

Hangi alanlarda yatırım fırsatları var diyebiliriz?

Özellikle çimento, petrokimya ve tekstil alanında kaçırılmaması gereken fırsatlar oluştu. Türk firmaların mutlaka orada olması gerekiyor. Örneğin Basra'daki petrokimya fabrikası bizdeki Petkim'in muadili. Kim alırsa, yatırım yapmak kaydıyla dünyanın büyüklerinden biri olacak. Bir diğer kaçırılmaması gereken fırsat çimento. 8-9 çimento fabrikası var. Irak'taki müşterek yatırımla tüm Ortadoğu pazarını ele geçirme şansı bulunuyor. Musul ve Nasıriye'deki iplik, halı ve tekstil fabrikalarına ortak olmak bence Mısır'da tekstil yatırım yapmaktan daha akıllıca.

Türkiye ile Irak arasında coğrafi yakınlığın ötesinde akrabalık ilişkisi var. Benzer kültür ve yüzyıllara dayanan iletişim söz konusu. Bu özellikler Türkiye'ye büyük avantaj sağlıyor. Irak, işadamları için çok büyük fırsat sağlıyor. Yıllardır orada büyük inşaatlar yapan arkadaşlarımız var, bu arkadaşlarımız çok büyük başarılara imza attılar. Verginin olmaması büyük avantaj sunuyor. Türk işadamları orada her türlü ürünü satabilir.